

Factsheet Armoede en Schulden

“Gemeenten, zet je allerbeste mensen in de frontlinie, in de wijkteams. En verplaats je in de mensen”

In de afgelopen jaren is armoede- en schuldenproblematiek nadrukkelijk op de agenda komen te staan. Binnen de dossiergroep armoede en schulden van het G32-Stedennetwerk hebben we ons de afgelopen jaren ingezet om kritisch te kijken naar het rijksbeleid en ons eigen beleid. We hebben nieuwe inzichten opgepakt, aangedrongen op meer middelen en aanpassingen van wet- en regelgeving en geprobeerd om, gezien de complexiteit van armoede en schulden, in onze lokale praktijk zo veel mogelijk integraal en wijkgericht te werken. Nationale Ombudsman Reinier van Zutphen geeft in zijn advies ook al aan: “Gemeenten, zet je allerbeste mensen in de frontlinie, in de wijkteams. En verplaats je in de mensen.”

Specifieke aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede is hard nodig. Dit blijkt ook uit het rapport van de SER. Armoede in een gezin heeft een enorm negatief effect op kinderen. Het beïnvloedt hun hele ontwikkeling, waardoor zij echt een achterstand oplopen in de maatschappij. Kinderen uit een gezin met een laag inkomen moeten ook kunnen meedoen. Gemeenten zetten zich hier samen met scholen, organisaties en bedrijven voor in.

Het is belangrijk dat bijvoorbeeld jongeren, zo vroeg mogelijk leren omgaan met geld en zo voorkomen dat er schulden ontstaan. Goede samenwerking met scholen, vrijwilligersorganisatie(s), sociale teams en andere organisaties is noodzakelijk. Met kennisuitwisseling en vroege signalering hopen we de jongeren, maar ook andere doelgroepen te bereiken, zodat ze ook op langere termijn uit de financiële problemen kunnen blijven.

Deze factsheet biedt informatie over de omvang van de problematiek en mogelijkheden voor adequate ondersteuning aan de huishoudens die het betreft. Naast de belangrijkste kerncijfers over armoede en schulden in Nederland bevat deze factsheet ook een overzicht van ontwikkelingen in wet- en regelgeving en verwijzingen naar relevante publicaties. Het biedt ook concrete oplossingsrichtingen en voorbeelden voor dilemma's rond schulden waar veel gemeenten mee worstelen.

Namens de Dossiergroep Armoede en Schulden:

Jan Jaap Kolkman (wethouder Deventer) en Gerrie Ligtelijn-Bruins (wethouder Ede)

Bestuurlijk trekkers Dossiergroep Armoede en Schulden G32-Stedennetwerk

Vaste lasten als belemmering

Een groeiende groep huishoudens zit financieel klem. Het inkomen is gedaald, de vaste lasten gestegen of ze kregen te maken met andere zaken die van invloed zijn op het besteedbaar inkomen zoals de afbouw van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting (aanrechtssubsidie) en de stijging van vaste lasten zoals huur en zorgkosten. De stijging van de gemiddelde huur hangt samen met de invoering van het maximuminkomen voor een sociale huurwoning (Woningwet) en de schaarste in veel regio's van voldoende betaalbare woningen. De stijging van de zorgkosten hangt samen met een optelsom van zorgconsumptie, verhoging premies en eigen risico.

Opgave voor gemeenten - Voorzien in oplossingen voor deze huishoudens zonder dat gemeenten inkomenspolitiek voeren.

Knoppen waar gemeenten en partners aan kunnen draaien

- Streven naar een verbreding van de doelgroep van de collectieve zorgverzekering;
- Met verhuurders en hypotheekverstrekkers in gesprek gaan om te faciliteren dat huurders en hypotheeknemers vaker een kamer mogen huren/verhuren. Organisaties zoals www.hospitaverhuur.nl bieden mensen ondersteuning bij zowel het vinden als verhuren van een kamer.

Informatie en communicatie

- Actief tegengaan niet-gebruik huur- en zorgtoeslag;
- Breng de woonkostentoeslag actiever onder de aandacht van inwoners. Inwoners met een hoger inkomen weten vaak niet dat ze in aanmerking komen voor woonlastenondersteuning als hun inkomen plotseling daalt;
- Voorzie inwoners van informatie om energielasten te beperken. De gemeente Utrecht heeft bijvoorbeeld een internetpagina waarop

zowel huurders als hypotheeknemers tips kunnen vinden om hun energierekening te beperken. In Arnhem loopt het project www.energiebanknederland.nl dat huishoudens ondersteuning biedt om hun energierekening duurzaam te verlagen;

- Spreek met de zorgverzekeraar die voorziet in de collectieve zorgverzekering af dat mensen mogen overstappen en zich aanvullend kunnen verzekeren zodra een driejarige schuldregeling met kwijtschelding start (minnelijk of wettelijk).

Dilemma

- Matiging van woon- en zorgkosten voorkomt dat huishoudens door verdere stijgingen (verder) in problemen komen. De keerzijde is dat er dan voor de zorguitgaven compensatie vanuit rijksmiddelen nodig is en dat er op korte termijn grote ingrepen op de woningmarkt nodig zijn.

Groei beschermingsbewind

In de periode 2010-2015 verdubbelde het aantal mensen dat onder beschermingsbewind werd gesteld. In 2015 spraken rechters voor ruim 40.000 burgers een bewind uit. Burgers met een inkomen dat lager is dan de door de gemeente gehanteerde bijzondere bijstandsnorm (doorgaans 110 à 120 procent van de bijstandsnorm), kunnen de kosten van het bewind vergoed krijgen uit de bijzondere bijstand. Voor een enkel bewind met schulden brengt een bewindvoerder 119,03 euro per maand in rekening (1.428,30 euro per jaar). Grote gemeenten vergoeden via de bijzondere bijstand inmiddels miljoenen per jaar.

Opgave voor gemeenten - Binnen de ruimte die de rechtbanken bieden, manieren vinden om de instroom in het bewind te kanaliseren. Dit wil zeggen dat alleen mensen instromen die het bewind echt nodig hebben.

Knoppen waar gemeenten en partners aan kunnen draaien

- Vanuit de gemeente een screening aanbieden aan inwoners of beschermingsbewind wel noodzakelijk is of dat een lichtere voorziening ook voldoet (De kredietbank Limburg voorziet hier bijvoorbeeld in);
- Een alternatieve voorziening aanbieden die de burger dezelfde ondersteuning biedt maar die goedkoper is voor de gemeente (Budgetzeker van de Stadsbank Oost-Nederland is daar een voorbeeld van);
- Met rechtbanken en bewindvoerderskantoren in overleg treden welke aanvullende begeleiding geboden kan worden bij schuldbewinden zodat schuldenaren tijdens het bewind financieel vaardiger worden en na vijf jaar schuldbewind vaker kunnen uitstromen;
- Uitstroom stimuleren: opheffing aanvragen (bij rechtbank) voor inwoners die een stap kunnen zetten, of die voldoende hebben aan een lichter alternatief. In Arnhem zijn diverse verzoeken toegekend en werd burgers Budgetondersteuning op maat (BooM) aangeboden.

Informatie en communicatie

- Periodiek overleg inrichten met de bewindvoerders die actief zijn in de regio. Voorbeelden van agendapunten zijn samen uitwerken hoe wordt

voorkomen dat mensen bewind aanvragen die ook voldoende hebben aan minder intensieve ondersteuning zoals budgetbeheer/budgetcoaching, uitstroom realiseren etc;

- Periodiek overleg inrichten met de regionale rechtbank en ketenpartners om met elkaar (informeel) beleid op te stellen over de instroom. In dit kader kan rechtbanken gevraagd worden om door te geven als bewindvoerders bij herhaling rekenfouten maken in hun verantwoording en dus ten onrechte teveel bijzondere bijstand ontvangen;
- Vergroten bewustzijn ketenpartners dat het van groot belang is om misstanden in kwaliteit te melden bij de rechtbank, zodat de gemeenten niet betalen voor dienstverlening die niet voldoet aan de eisen.

Dilemma

- Voorkomen dat burgers instromen leidt tot een beperking van het bedrag dat jaarlijks aan bijzondere bijstand voor beschermingsbewind wordt uitgekeerd. De keerzijde is dat (te strakke) sturing er aan bijdraagt dat kwetsbare burgers niet de passende ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

Toegang tot schuldhulpverlening

In de periode 2012-2015 verdubbelde de groep huishoudens met problematische schulden die geen contact heeft met schuldhulpverlening. Een schuldregeling met kwijtschelding is voor deze groep doorgaans noodzakelijk om op enig moment weer met een schone lei te beginnen.

Opgave voor gemeenten - Burgers met problematische schulden vroegtijdiger bereiken en de ondersteuning bieden die zij nodig hebben om aan een traject voor een schuldregeling met kwijtschelding te beginnen.

Knoppen waar gemeenten en partners aan kunnen draaien

- Voorzien in praktische ondersteuning aan burgers zodat zij onder meer in kaart kunnen brengen wie hun schuldeisers zijn, welke bedragen er open staan en op welke inkomensondersteunende voorzieningen zij nog recht hebben. Als zij dit snel in beeld hebben, is de belangrijkste drempel om een schuldregeling te treffen geslecht;
- Ketenpartners benaderen met het verzoek om cliënten met problematische schulden te motiveren om zich te melden voor schuldhulpverlening;
- Eventuele categoriale weigeringsgronden in het lokale beleid (beleidsplan en/of beleidsregels) schrappen en in alle gevallen voorzien van een maatwerk analyse van de mogelijkheden. Dit is conform de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening;
- Verzamelen van cijfermateriaal dat beter inzicht geeft in de omvang en ontwikkeling van de problematiek. Alleen dan kan gerichte inzet van voorlichting, vroegsignalering et cetera worden ingezet;
- Voorzien in een vroegsignaleringsproject om schuldenaren op te zoeken op basis van signalen van schuldeisers. In Amsterdam voorziet het project Vroeg er op afl daar bijvoorbeeld in.

Informatie en communicatie

- Opstarten/intensiveren van informatie-uitwisseling met belangrijke crediteuren zodat burgers met problematische schulden actief benaderd kunnen worden;
- Er voor zorgen dat professionals die in een wijkteam mensen met financiële problemen ondersteunen, beschikken over de noodzakelijke kennis die nodig is om deze groep snel naar een schuldregeling of andere voorziening toe te leiden. In dit licht is het van belang dat er ook aandacht is voor de relatie laaggeletterdheid en armoede en schulden (www.lezenenschrijven.nl/feiten/armoedeschulden/)

Dilemma

- Mensen wachten vaak veel te lang met een verzoek om schuldhulpverlening. Door meer informatie uit te wisselen, kunnen mensen met risicovolle schulden in een vroegtijdige fase bereikt worden. De keerzijde is wel dat de privacywetgeving die steeds strenger wordt om dit te realiseren moet gaan voorzien in een passende uitweg. Daarnaast moeten gemeenten die hierop inzetten ook bereid zijn de middelen vrij te maken om de grotere groep die dan om hulp zal vragen ook adequaat te helpen.

Bijzondere incassobevoegdheden

In de afgelopen jaren namen de bevoegdheden van de Rijksoverheid om vorderingen te incasseren toe. Burgers hebben daardoor te maken met steeds meer verschillende vormen van incasso. Een van de gevolgen van de stapeling van incassobevoegdheden is dat burgers regelmatig minder overhouden dan het bedrag waar zij recht op hebben (de zogenaamde beslagvrije voet van 90 procent van de bijstandsnorm). Het gevolg daarvan is dat het ontstaan van nieuwe schulden onvermijdelijk is.

Opgave voor gemeenten - Voorkomen dat mensen door de incasso (van de Rijksoverheid) onder de beslagvrije voet uitkomen en als gevolg daarvan nieuwe schulden maken.

Knoppen waar gemeenten en partners aan kunnen draaien

- Het aanbieden van een laagdrempelige voorziening aan burgers om te (laten) checken of zij na incasso's en/of beslag wel het bedrag overhouden waar ze recht op hebben (een soort APK beslagvrije voet).

Informatie en communicatie

- In voorlichting en communicatie burgers wijzen op het recht dat zij hebben om een minimaal bedrag per maand over te houden (de zogenaamde beslagvrije voet) en het gegeven dat veel burgers daar zonder dat ze het weten onder zakken;
- Sociale professionals scholen om bij burgers met financiële problemen standaard te (laten) checken of zij per maand wel het geld krijgen waar zij recht op hebben;
- Bijzondere incassobevoegdheden zoals de overheidsvordering alleen inzetten bij mensen die niet zijn geregistreerd in het beslagregister.

Dilemma

- Als alle sociale professionals standaard ook aandacht besteden aan de vraag of de mensen waar zij mee werken wel voldoende geld overhouden worden veel situaties opgespoord waarin nieuwe schulden door het te lage inkomen onvermijdelijk zijn. De keerzijde van deze inzet is dat dit van sociale professionals een flinke kennisinvestering vraagt waarvoor geldt dat het maar de vraag is of die in het licht van hun andere verantwoordelijkheden reëel is.

Jongeren

Ruim tien procent van de jongvolwassenen heeft betalingsachterstanden door een tekort aan geld. Schulden kunnen een rol spelen bij uitval in het onderwijs en/of het niet verlengen van een arbeidscontract. Schuldeisers zijn bij deze groep doorgaans minder welwillend om een regeling te treffen. De belangrijkste reden daarvoor is dat zij (al dan niet terecht) denken dat de jongere op afzienbare termijn een hoger bedrag kan terugbetalen dan wordt voorgesteld in de schuldregeling (met kwijtschelding).

Opgave voor gemeenten - Jongeren in een vroegtijdig stadium bereiken, hen motiveren om de schuldsituatie aan te pakken en vervolgens een schuldregeling (met kwijtschelding) treffen.

Knoppen waar gemeenten en partners aan kunnen draaien

- Jongeren die zelf in financiële problemen hebben gezeten inzetten als rolmodel om jongeren met financiële problemen te motiveren om de schuldenproblematiek aan te pakken;
- De instellingen in het voortgezet onderwijs, MBO en hoger onderwijs voorzien van lespakketten die aantoonbaar en duurzaam van invloed zijn op het financiële gedrag van de deelnemers;
- Voorzien in alternatieve aanpakken, zoals jongerenkredieten waarin schuldenpakketten worden afgekocht zodat jongeren bijvoorbeeld een opleiding af kunnen maken;
- Nauw samenwerken met ROC's en HBO's. In Tilburg werken de gemeente en het ROC intensief samen in het programma Fix up your life: http://businesscases.effectieveschuldhulp.nl/?page_id=18
De kosten-baten-analyse die aan deze aanpak ten grondslag ligt is positief.

Informatie en communicatie

- Informatie uitwisselen met partijen waar jongeren relatief vaak schulden hebben (zorgverzekeringen, telefoonmaatschappijen, thuiswinkels op internet en DUO);

- Met jongeren communiceren via 'hun' kanalen. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van WhatsApp;
- Veelvoorkomende schuldeisers, zoals DUO en zorgverzekeraars kunnen inzetten op voorlichting over de verplichtingen die jongeren hebben en de financiële risico's als ze daar niet zorgvuldig mee om gaan.

Dilemma's

- De problematiek onder jongeren is omvangrijk. Dit zet aan tot interventies in het onderwijs, zoals het verzorgen van lessen. Tegelijkertijd zijn er veel evaluaties die aantonen dat dit nauwelijks effect heeft en weinig evaluaties met positieve en duurzame resultaten;
- Gemeenten en ketenpartners hebben belang bij het zo snel mogelijk oplossen van financiële problematiek bij jongeren zodat deze jongeren hun leven kunnen opbouwen. Schuldeisers en incassopartijen hebben bij jongeren vaak het idee dat ze belang hebben bij wachten. Ze denken dat de inkomsten van de jongeren zullen stijgen als ze even wachten. Dit maakt dat schuldeisers en gemeenten/ketenpartijen vaak moeite hebben om tot overeenstemming te komen.

Gezondheid

Er is een nauwe verwevenheid tussen armoede en schulden enerzijds en gezondheidsproblemen anderzijds. Onderzoek naar de samenhang tussen problematische schulden en gezondheid wijst bijvoorbeeld uit dat mensen met grote financiële problemen gemiddeld genomen vaker rugpijn hebben, roken, kampen met overgewicht en last hebben van depressies en rusteloosheid (piekeren en stress). Ook is bekend dat financiële problemen een belangrijke reden zijn om zorg die wel noodzakelijk is te mijden.

Opgave voor gemeenten - Zorg dat professionals in zowel het sociaal domein als in de gezondheidszorg meer oog hebben voor de samenhang. En ondersteun mensen bij het opstellen van een integraal plan dat zowel voorziet in de aanpak van schulden als de verbetering van de gezondheid.

Knoppen waar gemeenten en partners aan kunnen draaien

- In wijkteams en op andere plekken werken met integrale aanpakken waarin burgers worden ondersteund om plannen te maken waarin zij zowel aan de slag gaan met hun financiële problematiek als met de gezondheidsklachten.

Informatie en communicatie

- Artsen en wijkverpleegkundigen informeren over de samenhang en verzoeken om actiever daar naar te vragen (om op basis daarvan adequaat te kunnen verwijzen);
- Zorgprofessionals te scholen in de mogelijkheden om financiële problematiek aan te pakken (er blijven veel signalen liggen omdat zorgprofessionals niet weten wat ze er mee kunnen);
- Schuldhelpverleners en andere sociale professionals scholen in de

samenhang tussen financiële problematiek en gezondheidsproblemen, zodat zij bij mensen met financiële problemen alerter zijn op gezondheidsklachten.

Dilemma

- Als een burger bij wie sprake is van samenhang tussen financiële problematiek en gezondheidsvragen zich beter gaat realiseren wat een integrale aanpak van beide vraagstukken oplevert, dan zal het commitment om zich daarvoor in te zetten ook toenemen. De keerzijde van deze inspanning is dat zowel medische als sociale professionals over nog meer onderwerpen kennis moeten opdoen en dat dit gezien de soms al forse belasting vanuit hun professie niet altijd vanzelfsprekend past.

Omvang schuldenproblematiek in Nederland

626.000

huishoudens moesten in 2015 rondkomen van een laag inkomen.

http://digitaal.scp.nl/armoedein kaart2016/hoeveel_komen_de_armen_tekort/

50%

van de huishoudens met een langdurig laag inkomen is vooral aangewezen op bijstand.

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/51/armoede-is-hardnekkig-maar-groei-stabiliseert>

+/- 40%

van de Nederlandse huishoudens maakt gebruik van inkomensondersteunende regelingen.

Huishoudens met een laag inkomen hebben jaarlijks

€ 2300

tekort ten opzichte van het niet-veel-maar-toereikend criterium.

Bijna een op de vijf huishoudens heeft risicovolle of problematische schulden (Dat komt overeen met 1,3 miljoen huishoudens).

Er lopen

275.000 beslagen

(peildatum december 2016) en bij 40 procent van de personen met beslag op inkomen of uitkering is er sprake van meer dan één beslaglegger.

Elk huishouden kan in financiële problemen terecht komen, maar er zijn groepen met een (sterk) verhoogde kans: jongeren, huishoudens met kinderen en huishoudens met een laag inkomen. Een relatief grotere kans op armoede lopen: kinderen, zelfstandigen, bijstandsontvangers en niet-westerse migranten. In de periode na de crisis is de kans voor werkenden om in armoede te komen toegenomen.

Een relatief grote kans op problematische schulden	Een gemiddelde kans op problematische schulden	Een relatief kleine kans op problematische schulden
• Alleenstaanden met kinderen die wonen in een huurhuis en een netto huishoudinkomen hebben van minder dan 1.000 euro. • Samenwonenden zonder kinderen die wonen in een huurhuis en een netto huishoudinkomen hebben van minder dan 2.000 euro.	• Samenwonenden met kinderen of alleenstaanden die wonen in een huurhuis en een netto huishoudinkomen hebben van 2.000-3.000 euro.	• Samenwonenden en alleenstaanden met kinderen die wonen in een koophuis met hypotheek en een netto huishoudinkomen hebben van meer dan 4.000 euro netto.

12%

(ongeveer 250.000) van de jongvolwassenen (18-27 jaar) heeft betalingsachterstanden door een tekort aan geld.

Incasso op incasso

Mensen met schulden komen door de manier waarop openstaande rekeningen geïncasseerd worden nog verder in de problemen. Dit zijn de meest voorkomende incassoproblemen waar mensen met schulden tegenaan lopen.

Bronheffing (290.000 mensen halverwege 2016)

Wie een achterstand heeft ter grootte van zes maandpremies wordt aangemeld bij het CAK. Deze organisatie houdt vanaf dat moment de zorgpremie in van de uitkering of het loon en brengt daarbovenop een bestuursrechtelijke boete in rekening van 25,71 euro.

Waarom moet het voorkomen worden?

Wanbetalers betalen dus maandelijks 25,71 euro meer premie die niet wordt afgeboekt op hun achterstand. Steeds meer zorgverzekeraars voeren actief beleid op het realiseren van uitstroom uit de bronheffing.

Wat is daar voor nodig?

Gemeenten kunnen hier een bijdrage aan leveren door preventie/uitstroom te agenderen bij overleg met de zorgverzekering die de minipolis aanbiedt. Concreet zijn er twee belangrijke aanpakken: collectieve uitstroom uit de bijstand en individuele uitstroom door betalingsregelingen.

Gijzeling (In de afgelopen twee jaar is het aantal vorderingen tot gijzeling afgenomen van 200.000 in 2014 naar ongeveer 1.500 in 2016)

Bij bepaalde type vorderingen vraagt het CJIB als het niet lukt om te innen of zij een mens mag laten gijzelen. Dit betekent dat de schuldenaar dan de gevangenis in moet. Voorbeelden van vorderingen waarvoor gegijzeld wordt zijn: onverzekerd rondrijden, te hard rijden of zonder adequate verlichting rondrijden.

Waarom moet het voorkomen worden?

Een gijzeling kan enorme gevolgen hebben. Uitkeringen kunnen gestopt worden en werkgevers kunnen mensen ontslaan als ze zomaar afwezig zijn op hun werk.

Wat is daar voor nodig?

Het CJIB vraagt gijzeling aan voor mensen van wie ze denken dat die niet willen betalen. Gijzeling is een pressiemiddel. Als een niet-kunner aan kan tonen dat de wanbetaling het gevolg is van grote financiële problemen, kan hij gijzeling afwenden. Gemeenten kunnen hieraan bijdragen door mensen met schulden en professionals voor te lichten.

Toepassing overheidsvordering bij mensen waar al beslag ligt (omvang niet bekend)

De overheidsvordering is de bevoegdheid van overheden om vorderingen tot max €1.000,- bij het uitblijven van de betaling in twee tranches van max €500,- per keer van iemands bankrekening te laten schrijven.

Waarom moet het voorkomen worden?

Bij toepassing staat er opeens veel minder geld op iemands rekening. De overheidsvordering kan er zelfs toe leiden dat iemand rood komt te staan. Door de overheidsvordering mist een schuldenaar geld dat hij wel dacht te hebben. De consequentie kan zijn dat een betaling van vaste lasten zoals huur of energie niet meer mogelijk is. Als vaste lasten niet betaald worden, neemt het risico op escalatie van de schuldenproblematiek snel toe.

Wat is daar voor nodig?

Het is van belang dat mensen weten welke risico's ze lopen. Gemeenten kunnen daar op wijzen in hun voorlichting. Daarnaast is het van belang dat professionals weten hoe hun cliënten –als er al beslag ligt op het inkomen of de uitkering– de overheidsvordering terug kunnen vragen.

Verkeerde berekening beslagvrije voet

De berekening die deurwaarders gebruiken om uit te rekenen hoeveel geld zij bij beslag mogen inhouden is erg ingewikkeld. Een van de gevolgen daarvan is dat er regelmatig rekenfouten worden gemaakt en mensen daardoor een te laag bedrag overhouden. Dit bedrag is zo laag dat er vaak nieuwe schulden ontstaan.

Waarom moet het voorkomen worden?

Deurwaarders maken hun berekening op basis van de informatie die mensen hen toesturen. In dat licht is het cruciaal dat ze alle papieren waar deurwaarders om verzoeken insturen. Bij een verkeerde berekening kan iemand de deurwaarder altijd om een herberekening vragen. Dit kan ook als er een tweede beslag wordt gelegd bij een partner of op een andere beslagbron (bijvoorbeeld op de zorgtoeslag na beslag op het inkomen).

Wat is daar voor nodig?

Veel mensen denken ten onrechte dat als ze de deurwaarder niet alle gevraagde informatie toesturen dat deze dan niet zoveel kan inhouden. Veel mensen weten ook niet dat er een herberekening nodig is als er een tweede beslag wordt gelegd bij een partner of op een andere inkomstenbron. Gemeenten kunnen mensen met schulden en professionals voorlichten. Per 1 januari 2018 treedt de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet in werking. Naar verwachting zijn de grote rekenproblemen dan voorbij en houden mensen dan over waar ze recht op hebben.

Incassobureaus die te hoge bedragen in rekening brengen

Bij het innen van vorderingen zijn incassobureaus aan wettelijke regels gehouden. Onderzoek van onder meer de ACM toont aan dat veel incassobureaus hogere bedragen in rekening brengen dan wettelijk gerechtvaardigd.

Waarom moet het voorkomen worden?

Mensen kunnen niet voorkomen dat een incassobureau te hoge bedragen in rekening brengt. Als ze goed geïnformeerd zijn kunnen ze de berekeningen van incassobureaus wel narekenen en alleen het bedrag betalen dat ze verschuldigd zijn.

Wat is daar voor nodig?

Veel mensen zijn niet op de hoogte van de regels waar incassobureaus aan gehouden zijn. Door voorlichting aan zowel schuldenaars als professionals, worden mensen weerbaarder. De ACM voert in dit kader ook een publiekscampagne. <https://www.consuwijzer.nl/thema/incasso>

Ontwikkelingen in wet- en regelgeving

Wet- en regelgeving op dit gebied is voortdurend in beweging. Hieronder vindt u een overzicht van recente aangenomen/voorgestelde regelingen.

Wet stroomlijning invordering belastingen en toeslagen

Mensen met verschillende belastingsschulden kunnen voor de ene belastingsschuld een betalingsregeling van maximaal 12 maanden afspreken, terwijl ze voor de andere (lagere) belastingsschuld een regeling van 24 maanden kunnen treffen. De Fiscale vereenvoudigingswet 2017 moet daar verbetering in brengen. Er komt een enkel systeem voor betalingsregelingen met een eenduidige maximumtermijn. Het uitgangspunt is om eerst te kijken of een standaardregeling mogelijk is en zo niet een maatwerkregeling te treffen. Toeslagen worden preferent. Dit wil zeggen dat de Belastingdienst bij toeslagsschulden die worden meegenomen in een schuldregeling, een hoger percentage uitgekeerd krijgt. De Belastingdienst krijgt bij een vordering in een schuldregeling 1,5 keer zo veel uitgekeerd als de concurrente schuldeisers.

Wetsvoorstel herziening partneralimentatie

Voorgesteld wordt de alimentatieduur aanzienlijk te verkorten. Het nieuwe uitgangspunt is, dat de alimentatie wordt gebaseerd op de helft van de huwelijksduur met een maximumtermijn van vijf jaar, in plaats van de huidige maximumduur van twaalf jaar.

Wetsvoorstel beperking wettelijke gemeenschap van goederen

Per 1 januari 2018 verandert de standaardvorm van het huwelijk. In plaats van volledige gemeenschap van goederen trouwen mensen voortaan standaard in beperkte gemeenschap van goederen. Dit betekent dat alleen het vermogen en de schulden

die mensen opbouwen tijdens hun huwelijk gedeeld worden. Deze nieuwe regel kan beschouwd worden als een vorm van schuldpreventie. In de huidige situatie wordt driekwart van de huwelijken gesloten in gemeenschap van goederen. Schulden die een van de beide echtelieden inbrengt, staan na de scheiding op beider naam. Hier komt met deze aanpassing een einde aan.

Vereenvoudig berekening beslagvrije voet

Op 7 maart 2017 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het voorstel van staatssecretaris Klijnsma en voormalig minister Van der Steur om de berekening van de beslagvrije voet te vereenvoudigen. In de nieuwe situatie hoeft de klant niet meer een veelheid aan informatie aan te leveren, maar kan een gerechtsdeurwaarder de benodigde gegevens eenvoudiger achterhalen. De deurwaarder hoeft straks alleen te weten hoe hoog het inkomen is van de schuldenaar en wat de leefsituatie is (met hoeveel mensen hij een huishouden deelt). De nieuwe wet levert voor jongeren tussen de 18 en de 23 een enorme verbetering van hun positie op. Voor deze groep gaat de reguliere beslagvrije voet voor volwassenen gelden. Zij gaan daardoor omhoog van ruim 200 euro naar ongeveer 900 euro beslagvrije voet. Verwachte ingangsdatum 1 januari 2018.

Inwerkingtreding breed moratorium

Per 1 april 2017 kunnen schuldenaren via het college van Burgemeesters en Wethouders een afkoelingsperiode van zes maanden aanvragen. In die zes maanden kunnen schuldeisers niet incasseren en wordt het hele inkomen boven de beslagvrije voet door de gemeente of schuldhelpverlenende instantie verdeeld onder de schuldeisers. Het idee is dat schuldhelpverleners de afkoelingsperiode gebruiken om regelingen te treffen en dat ontregende drukmiddelen, zoals bankbeslag of de veiling

van een auto worden voorkomen. De inzet kost de gemeente ongeveer 600 euro aan griffierechten, en vereist de inzet van budgetbeheer. Een verzoek om een breed moratorium kan maar eens in de tien jaar worden gedaan. Het is dus vooral zinvol voor mensen die snel kunnen instromen in een schuldregeling.

Vanaf 21 jaar volwaardig minimumloon

De komende jaren gaat het minimumjeugdloon in stappen omhoog, zodat jongeren van 21 jaar het minimumloon (WML) gaan verdienen. Het loon van jongeren van 18, 19 en 20 zal meestijgen om het risico te beperken dat de verschillende leeftijden een rol gaan spelen bij het aannemen van mensen.

Literatuurlijst

1 SER - Rapport opgroeien zonder armoede <https://www.ser.nl/nl/publicaties/adviezen/2010-2019/2017/opgroeien-zonder-armoede.aspx> Naast relevante informatie is er bij dit onderzoek ook een mooie infographic gemaakt. https://www.ser.nl/~media/db_deeladviezen/2010_2019/2017/armoede-kinderen/opgroeien-zonder-armoede-infographic.aspx

2 SCP - Armoede in kaart 2016 https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2016/Armoede_in_kaart_2016 Nieuwe SCP reeks over armoede in Nederland.

3 Rapport nationale ombudsman https://www.nationaleombudsman.nl/system/files?file=onderzoek/Rapport%202016-050%20Burgerperspectief%20op%20Schuldhelpverlening_0.pdf Toelichting op de barrières waar mensen tegenaan lopen bij het aanvragen van schuldhelpverlening.

4 Huishoudens in de rode cijfers <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/11/27/bijlage-2-huishoudens-in-de-rode-cijfers-2015> Meest recente rapport met cijfers over de omvang en ontwikkeling van de schuldenproblematiek.

5 Rapport WRR <https://www.wrr.nl/publicaties/working-papers/2016/06/30/duurzame-verbetering-van-gezond-financieel-gedrag-droom-of-werkelijkheid> Analyse van de geringe effecten van schuldpreventie en mogelijkheden om effectiviteit te vergroten.

6 Platform31 Mobility Mentoring <http://www.platform31.nl/publicaties/mobility-mentoring> Handreiking over de mogelijkheden die recente inzichten uit de hersenwetenschappen bieden voor een effectievere aanpak van armoede en schulden. MM is een in de VS ontwikkelde aanpak die in Nederland op veel interesse kan rekenen.

7 Rapport profielschets beslagen <http://www.effectieveland.nl/files/6114/8172/8275/IOResearch-Eindrapportprofielbeslagenen.pdf> Rapport waarin is uitgewerkt hoeveel beslagen er in Nederland worden gelegd, hoe vaak een meervoudig beslag en wat de kenmerken zijn van de huishoudens die er mee te maken hebben.

Gedragbeïnvloeding

De laatste jaren is er steeds meer wetenschappelijke literatuur beschikbaar gekomen die aantoont dat geldstress door armoede en schulden van grote invloed is op het gedrag van mensen. Het onderzoek toont aan dat chronische geldstress er aan bijdraagt dat mensen:

- Meer bij de dag gaan leven (en als gevolg daarvan minder goed de consequenties van hun handelen overzien)
- Minder goed in staat zijn om de aanpak van hun problemen te organiseren (door chronische stress vergeet je meer zaken, geef je sneller op als een poging niet in een keer lukt etc)
- De kwaliteit van de besluitvorming slechter wordt. (Gemiddeld neemt het beschikbare

IQ met ruim tien punten af als mensen leven onder chronische stress).

- Verlangens en andere emoties minder goed kunnen reguleren (waardoor ze soms handelen op een wijze die hen niet direct dichterbij een oplossing brengt)

Deze inzichten vragen om een herijking van concepten zoals eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Actieve ondersteuning zoals het sturen van een SMS-je om iemand te helpen herinneren aan een afspraak of het verzamelen van papieren of het vereenvoudigen van formulieren of keuzen is in het licht van deze nieuwe inzichten geen betutteling maar ondersteuning die mensen juist in staat stelt om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.